

Asia: VN/854/2022

Hallituksen esitys sote-uudistusta koskevien rahoituslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kuntien rahoitusta koskevat ehdotukset

Esityksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain voimaantulosäännöksissä täsmennetään sääntelyä siitä, miten kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella.

Siirtyvien kustannusten määrittely vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietojen pohjalta johtaa kuntien näkökulmasta eriarvoiseen asemaan.

Osa kunnista on muodostanut vapaaehtoisesti maakunnallisen sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän ja pyrkinyt siten ennakoimaan ja valmistautumaan tulevien hyvinvointialueiden muodostumiseen. Näin on pyritty minimoimaan palvelujärjestelmään liittyvät riskit ja epäjatkuvuudet sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille. Tällaisia kuntayhtymiä on kahdeksalla alueella, muun muassa Eksote, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Siun Sote, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä sekä Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Essote, johon Mikkelin kaupunki kuuluu.

Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä kuntien rahoitusta on jouduttu käyttämään henkilökunnan palkkaharmonisointien toteuttamiseen. Useammassa sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymässä neuvotellaan tällä hetkellä ammattijärjestöjen vaatimuksesta sote-työntekijöiden palkkojen harmonisoinnista takautuvasti korkeimpien palkkatasojen mukaiseksi. Neuvotteluja käydään myös sellaisissa kuntayhtymissä, joissa harmonisointityötä on jo toteutettu, mutta yleisimmän palkkatason mukaisesti korkeimman palkkatason sijasta.

Alueilla, joissa ei ole ollut vapaaehtoisia laajempia sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymiä, palkkaharmonisointi tapahtuu hyvinvointialueiden muodostumisen jälkeen valtion osoittamalla rahoituksella. Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä palkkaharmonisointiin käytetty kuntien rahoitus tulisi huomioida ja kompensoida kunnille täysimääräisesti osana kuntien ja hyvinvointialueiden välistä rahoitusjärjestelyä. Lisäksi tehtyjen palkkaharmonisointien kustannukset pitäisi vähentää hyvinvointialueelle siirtävistä kustannuksista. Muutoin uudistusta ennakoineiden ja pilotoineiden alueiden kunnat jäävät sote-uudistuksen rahoitusmallin (mm. muutosrajoitin) pysyvästi epätasa-arvoiseen ja heikompaan rahoitusasemaan muiden alueiden kuntiin verrattuna.

Siirtolaskelmissa on lisäksi kyettävä eliminoimaan koronapandemian vaikutukset myös yksittäisten kuntien tasolla, ei vain yleisesti kunta-valtiosuhteessa. Sote-kuntayhtymä Essote on vuoden 2021 aikana laskuttanut Mikkelin kaupungilta koronaan liittyviä sote-kustannuksia yli 9 miljoonaa euroa enemmän kuin Mikkelille on myönnetty kuntataloustilastossa sote-palveluluokille kohdistettavissa olevia STM:n covid-avustuksia. Näin ollen koronapandemia on nostanut Mikkelin kaupungin v. 2021 sosiaali- ja terveydenhuollon nettokustannuksia normaalia korkeammalle tasolle, mikä vaikuttaa negatiivisesti kaupungin sote-siirtolaskelmiin. Siirtolaskennassa on tärkeää varmistua siitä, että koronasta aiheutuneet ylimääräiset sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, jotka ylittävät suoraan sote-kustannuksiin talousraportoinnissa kohdennettavissa olevat avustustulot, eivät vääristä siirtolaskennassa käytettäviä soten nettokustannuksia liian suuriksi yksittäisenkään kunnan tasolla.

Kuntien rahoitusjärjestelmän on sote-uudistuksen jälkeenkin taattava kunnille riittävä rahoitus niiden järjestämistä varten jäävien lakisääteisten palveluiden tuottamiseen kuntalaisille. Myös perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan painottanut kuntien rahoituksen riittävyyden ja rahoitusmallin toimivuuden tärkeyttä.

2. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevat ehdotukset

-

3. Yliopistosairaalatekijää koskeva ehdotus

Yliopistosairaalisien osuus hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon koko maan rahoituksessa on lakiluonnoksen mukaan 1,7 prosenttia. Yliopistosairaalatekijää esitetään omaksi kriteeriksi ja sen rahoitus tulisi mallin sisältä pienentäen asukasperusteista rahoitusosuutta. Rahoituslaissa asukasperusteisen osan prosenttiosuus on nykyisin 13,424, ja muutoksen jälkeen se pienenesi 11,724 prosenttiin. Näin toteutettuna yliopistosairaalisia söisi hyvinvointialueiden rahoitusta. Etelä-Savon hyvinvointialueella rahoitus vähenisi muutoksen johdosta 8,5 miljoonalla eurolla. Yliopistolliset sairaalat ja niiden hyvinvointialueet laskuttavat joka tapauksessa kustannuksia muilta hyvinvointialueilta palveluiden käytön mukaisesti. Laskutukset perustuvat palvelujen tuottamisen kustannuksiin.

Yliopistosairaalisia ei saa rahoittaa vähentämällä muiden hyvinvointialueiden rahoitusta, vaan mahdollisen lisärahoituksen on tultava varsinaisen laskennallisen kustannuksen päälle.

4. Vaikutusarvioinnit

-

5. Muut huomiot

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään to 21.4.2021. Lausuntopyyntö on julkaistu lausuntopalvelu.fi:ssä ke 13.4.2021, ja se on saapunut kaupungin kirjaamoon samana päivänä. Lausuntoaika on kahdeksan päivää, joista vain neljä on arkipäiviä. Lakiesitykset sisältävät monelta osin suuria muutoksia, joihin lausuntoaika ei anna mahdollisuutta perehtyä asiaankuuluvalla huolellisuudella. Lausunnon antamiseen varattu aika on kohtuuttoman lyhyt, eikä sitä voi pitää hyvän lainvalmisteluprosessin mukaisena.

Tamlander Tiia
Mikkelin kaupunki